

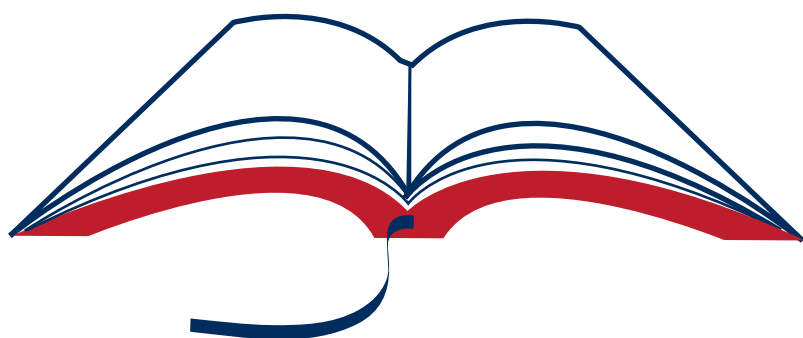

Република Србија

Министарство просвете

Завод за вредновање квалитета
образовања и васпитања

Институт за психологију
Филозофског факултета
Универзитета у Београду

РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

PISA 2003 и PISA 2006

Република Србија
Министарство просвете
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета у Београду

РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ PISA 2003 И PISA 2006

др Драгица Павловић Бабић
др Александар Бауцал

Београд, 2009

РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ: ОДРЕЂЕЊЕ И ТЕСТИРАЊЕ

Издавач: **Министарство просвете Републике Србије**
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
Институт за психологију Филозофског факултета Универзитета
у Београду

За издавача: **др Жарко Обрадовић**, министар просвете
Драган Банићевић, директор Завода за вредновање квалитета образовања и
васпитања
проф. др Бора Кузмановић, директор Института за психологију

Рецензенти: **др Тинде Ковач Церовић**
др Дијана Плут

Уредник: **Гордана Чапрић**

Припрема и штампа:
Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања
www.ceo.edu.rs

ISBN 978-86-7452-030-7

САДРЖАЈ

1. О МЕЂУНАРОДНОМ ПРОГРАМУ ЗА ПРОЦЕНУ ОБРАЗОВНИХ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА (PISA)	5
2. РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	6
Формат писаног текста	7
Компетенције (аспекти) разумевања текста	7
Ситуације (контексти)	9
3. СКАЛА ПОСТИГНУЋА И НИВОИ ПОСТИГНУЋА	10
4. ТИПОВИ ЗАДАКА	10
5. ОДРЕЂИВАЊЕ НИВОА ПОСТИГНУЋА НА СКАЛИ РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ	13
ЈЕЗЕРО ЧАД	14
ГРИП	18
МЕЂУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА ПЛАН	21
ПОЛИЦИЈА	25
ПАТИКЕ	29
ПОКЛОН	33
НОВА ПРАВИЛА	43
6. РЕФЕРЕНЦЕ	46

1. О МЕЂУНАРОДНОМ ПРОГРАМУ ЗА ПРОЦЕНУ ОБРАЗОВНИХ ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА (PISA)

Међународни програм процене образовних постигнућа ученика PISA (Programme for International Student Assessment) иницирао је OECD¹ са основном сврхом да се систематски прати квалитет и праведност образовања у појединачним земљама учесницама. Земље чланице OECD препознале су да успех, конкурентност и развој неке земље у глобалном свету у све већој мери зависи од квалитета и праведности образовања. Показало се да је неопходно успоставити систем сталног праћења квалитета и праведности образовања да би се на основу тако добијених података развијале политике које ће обезбедити стално унапређивање квалитета и праведности образовања. У многим земљама резултати у студији PISA предмет су озбиљних јавних и стручних дебата и на основу њих се доносе стратешке одлуке у области образовне политике. Пројекат PISA је, такође, постао један од инструментa којим се на нивоу ЕУ прати остваривање Лисабонских циљева. Иако постоје одређене критике и отворена питања, програм PISA данас је један од највећих међународних програма у области образовања и једна од најважнијих смерница за образовну политику.

У оквиру студије програма PISA систематски се прати који ниво функционалне писмености достижу петнаестогодишњаци у области математике, природних наука и разумевања прочитаног. Ова три домена су изабрана као најопштији и најрелевантнији индикатори образовних постигнућа ученика. Специфичност студије програма PISA јесте да она не испитује у којој мери ученици могу да репродукују оно што су учили у школама, већ у којој су мери млади оспособљени да разумеју и користе дате информације приликом решавања релевантних проблема из свакодневног живота. На тај начин, студија програма PISA тежи да утврди у којој мери се нове генерације припремају за живот у савременом друштву, а не колико су савладали градиво које су учили у школи. Поред тога, циљ студије програма PISA јесте да утврди у којем обиму различити контекстуални фактори (карактеристике образовног система, карактеристике породичног окружења, карактеристике школе и карактеристике ученика) утичу на образовна постигнућа ученика.

На основу одлуке Министарства просвете и спорта, Србија учествује у програму PISA од 2001. године. До сада су ученици из Србије учествовали у два испитивања 2003. и 2006. године, а у децембру 2010. биће познати резултати испитивања из 2009. године.²

Идеја која лежи у основи ове публикације јесте да се јавности, а посебно просветној јавности, приближи концепција и начин испитивања који се примењују у овој истраживачкој студији. Опис нивоа постигнућа и примери задатака који су се примењивали требало би да послуже као оријентир и модел у припреми за будућа тестирања, тако да ситуација тестирања за ученике не буде потпуна непознаница, али и да у свакодневној школској пракси олакша наставничко оцењивање.

¹ Organisation for Economic Co-operation and Development

² Налази и подаци објављени у овој публикацији продукт су рада у оквиру пројекта Министарства науке „Психолошки проблеми у контексту друштвених промена“ број 149018.

2. РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

Читалачка писменост подразумева разумевање, коришћење и размисање о писаним текстовима да би се постигли лични циљеви, развила знања и потенцијали и да би се партиципирало у друштву.
(Kirsch et al, 2002)

Одређивање читалачке писмености у програму PISA, слично као и у другим међународним испитивањима читања (нпр. PIRLS, ALL), ставља нагласак на значај читања у активном и критичком учествовању у друштву, чиме се промовише способност ученика да критички разматра прочитане информације и користи их у различите сврхе.

Промене у дефинисању процеса учења, а посебно концепт доживотног образовања, довели су, између осталог, и до ширег схватања појма писмености. Под писменошћу се више не мисли само на вештину декодирања написаних речи и дословно разумевање значења, којима се овладава на раном узрасту и током првих година школовања. Под писменошћу се подразумева склоп функционалних и трансферних знања, вештина и стратегија које особе стичу током читавог живота кроз интеракцију у друштвеним групама чији су део. Дакле, у основи оваквог одређивања писмености лежи схватање да читање није унитарна вештина, већ склоп процеса, приступа и вештина које варирају у зависности од читаоца, типа текста, као и циља или ситуације у којој се чита.

Ова дефиниција имплицира широк спектар ситуација у којима способност разумевања прочитаног игра важну улогу, почев од индивидуалних аспирација, стицања квалификација или налажења посла, па до мање конкретних, као што су сусретање са изазовима модерног друштва у циљу богаћења и унапређења квалитета живљења. У складу с различитим контекстима у којима се читање одвија, процена читалачке писмености подразумева коришћење читавог опсега различитих типова текстова, из репертоара оних које сами ученици бирају да читају или из оних који су обавезни.

Значај који читање има не само у образовању појединца, већ и за различите компетенције које су потребне за успешно функционисање у савременом друштву, тешко се може преценити. О томе, између осталог, сведочи и следећи цитат: „Читање има централну улогу у процесу учења који се одвија у школи. Способност читања и разумевања налога и текста базични је предуслов за постизање успеха у било ком школском предмету. Међутим, способност читања не престаје да буде значајна и после завршетка формалног школовања. Она је од кључног значаја у свим областима усавршавања, олакшава активно учествовање у ширем контексту доживотног образовања и доприноси социјалној интеграцији и личном развоју“ (European Commission, 2001).

Шта читање чини тако изузетно значајним образовним исходом? Оно је крос-курукуларна компетенција која има високу трансферну вредност у свим областима стручног рада и свакодневног друштвеног живота, те тако омогућава разумевање и успешно функционисање у културном контексту којем припадамо. Другим речима, разумевање прочитаног текста, утемељено на когнитивним активностима – као што су идентификовање главне идеје, позивање на детаље, повезивање чињеница, закључивање, предвиђање исхода – није различито од општег разумевања социјалног света (Moffet i Wagner, 1983, по Kirsh et al, 2002). Подаци националних и међународних евалуативних истраживања читања такође документују постојање високе повезаности између нивоа писмености и различитих показатеља друштвене афирмације, а извештаји Светске банке говоре о повезаности улагања у образовање и економског раста у земљама у развоју.

Област разумевање прочитаног у програму PISA операционализована је преко три димензије: *формат* писаног текста, који се односи на организацију текста и начин презентације података; *компетенције* (аспекти) потребне за разумевање текста и *ситуације* (контексти) у које је смештен садржај задатка.

Формат писаног текста

Текстови на основу којих су формулисани задаци у програму PISA класификовани су у две категорије: **линеарни** (континуирани) и **нелинеарни** (неконтинуирани).

Линеарни текстови су обично састављени од реченица организованих унутар параграфа који могу бити повезани у веће целине као што су одељци, поглавља или књиге. У зависности од садржаја и намере аутора текста, могуће је разликовати више типова текстова у оквиру ове категорије: *нарација* (акцент је на временској димензији догађаја, текст одговара на питања типа: када, којим редоследом...), *дескрипција* (информације се односе на карактеристике објекта, текст одговара на питања типа шта), *излагање* (представља се неки концепт, његови елементи и карактеристике, као и односи међу њима, текст одговара на питања типа како), *аргументација* (излагање аргумената и предлога, текст даје одговор на питање зашто у аргументативним текстовима постоји намера аутора да убеди читаоца у неки став), *упутство* (тип текста који даје инструкције како да се нешто уради, укључује процедуре, правила и понашања), *документ* (високо формализован текст чија је намера стандардизација или чување података), *хипертекст* (делови текста сложени су тако да могу да се читају различитим редоследом и омогућавају читаоцу да сам осмисли пут до информације).

Сви остали текстови су нелинеарни и њихова основна заједничка карактеристика је секвенцијалност у излагању информација. У ову групу текстова спадају: табеле, графикони, схеме, дијаграми, мапе, формулари, рекламе, сертификати итд.

Компетенције (аспекти) разумевања текста

Издвојено је пет аспеката разумевања текста: схватање смисла текста, проналажење информација у тексту, интерпретирање значења текста, рефлексија о садржају текста и евалуација, рефлексија о форми текста и евалуација. Ови аспекти су одређени преко налога и инструкција у задацима, а потпуно разумевање текста укључује све ове процесе. Сваки од њих може да се демонстрира на различитим нивоима сложености, а од ученика се очекује да, без обзира на укупно постигнуће, покаже да је у некој мери овладао сваки од ових аспеката:

- **Схватање смисла текста.** Да би разумео опште значење текста, читалац разматра текст у целини, односно из опште перспективе. На основу текста формулише претпоставке и врши предвиђања, заснивајући их на првим импресијама које су, иако уопштене, веома значајне приликом селекције релевантних информација у тексту. Читалац демонстрира основно разумевање текста идентификовањем главних тема и идеја у тексту, издвајањем битних идеја, препознавањем значења и смисла текста.

Постоји више различитих врста налога којима се проверава да ли је ученик разумео текст у целини: нпр. да изабере или смисли наслов или поднаслов деловима текста; идентификује главне димензије на графикону или табели; објасни сврху или намену неке мапе, илустрације или слике; опише карактер, околности или миље неког догађаја; препозна тему или поруку књижевног дела итд.

- **Проналажење информација у тексту.** У свакодневном животу често се налазимо у ситуацији да су нам потребне конкретне и специфичне информације или делови информација (број телефона, адреса, време поласка или доласка...). То подразумева брзо прегледање, претраживање, лоцирање и селектовање релевантних информација. Проналажење информација подразумева тренутно или аутоматско разумевање текста. Има врло мало закључивања и интерпретирања. Нема „празнина“ у значењу текста које би требало надоместити – значење је евидентно и јасно назначено у тексту. Читалац мора да препозна значај информације или идеје у односу на информацију која се тражи.

Налози који одговарају овом типу процеса јесу: проналажење експлицитно дате информације у једном или више различитих извора; нешто сложенији захтев је проналажење информација истог или сличног значења. Овакав налог може да укључи и уочавање разлика између две сличне информације и њихову категоризацију и/или селекцију на основу унапред датог критеријума. Систематским варирањем елемената који доприносе тежини задатка може се процењивати способност проналажења информација у тексту на

различитим нивоима постигнућа.

- **Интерпретирање значења текста.** Развој интерпретације (тумачење или анализа) подразумева разраду и продубљивање првих импресија и специфичније и потпуније разумевање текста. Док открива значење текста, читалац истовремено закључује и о информацијама или идејама које нису експлицитно дате. Извођење закључака омогућава читаоцу да иде даље од дословне интерпретације текста и да попуни „празнине“, неизвесности у значењу. Код вештих читалаца ови процеси доведени су на ниво аутоматизације. Задаци овог типа захтевају логичко разумевање и организацију информација у тексту. Читалац може разумети односе и кад није у стању да експлицитно формулише критеријуме повезаности.

У задацима овог типа од читаоца се тражи да упореди и супротстави различите информације, извуче закључке, уочи и наведе аргументе. Ово обично изискује паралелно оперисање са више експлицитно или имплицитно датих информација; или оперисање са истим или сличним информацијама из различитих извора. Процес интерпретације значења процењује се и у задацима у којима се од читаоца тражи да процени намеру аутора текста, али и да формулише аргументе на којима су засновани његови закључци.

- **Рефлексија о садржају текста и евалуација.** Размишљање о тексту и вредновање његовог садржаја претпоставља интеракцију и позивање са претходним знањима, искуствима и идејама. Читалац пореди чињенице и ставове изнете у тексту с властитим представама, сазнањима и ставовима, процењује њихову заснованост, открива противречности и неконзистентности, анализира аргументе и контрааргументе, доказује и оповргава, артикулише и брани сопствено гледиште и став. Он тражи доказе у тексту и супротставља их доказима из других извора информација, користећи општа и специфична знања, али исто тако и способност апстрактног размишљања.

Задаци који се решавају уз помоћ наведених процеса захтевају од ученика: да пронађе додатне информације и доказе изван датог текста, који могу поткрепити ауторове аргументе, да процени релевантност појединачних информација или доказа, да изврши поређења са актуелним моралним принципима (стандардима) итд.

- **Рефлексија о форми текста и евалуација.** Размишљање о форми текста је најсложенији међу наведеним процесима. Акцент је на резонувању, критичкој анализи, процени адекватности начина преношења и саопштавања информација, разликовању чињеница од интерпретација.

Проверава се питањима отвореног типа у којима се од читаоца тражи да објективно и критички разматра форму текста, његову структуру, жанр, начин и стил писања; да разуме утицај таквих одлика текста као што су хумор, иронија и логичка организација; да разликује чињенице од интерпретације, као и ауторове евентуалне пристрасности, предрасуде и суптилне, прикривене тежње ка убеђивању читаоца.

Као и у осталим испитиваним доменима, и код разумевања прочитаног компетенције су организоване развојним редом, по растућој сложености. Оне чине континуум од проналажења и репродукције елементарних чињеница и основних конвенција преко повезивања различитих и различито репрезентованих садржаја до комплексне евалуације садржаја или форме текста. Компетенције су детаљније приказане у Табели 1.

Ситуације (контексти)

Ситуација или контекст јесте трећа димензија на основу које је дефинисана читалачка писменост у програму PISA. Критеријуми за класификацију текстова и на њима заснованих захтева по овој димензији јесу садржај текста, сврха читања и однос ученика према контексту у који је текст смештен. Иако се текстови односе на веома широк опсег реалних ситуација, могуће је класификовати их у четири типа ситуација:

- **Читање за приватну (личну) употребу** – Текстови који се читају ради остваривања сопствених циљева, практичних и интелектуалних, повезивања и одржавања личних контаката с другим људима (писма, књижевна дела, биографије, новине, часописи, мапе...).
- **Читање ради учествовања у јавном животу** – Текстови који се тичу партиципирања у друштвеним активностима, употребе званичних докумената и информација о јавним догађајима, одржавања мање или више анонимних контаката с другима (поруке, прописи, програми, рекламни материјали, формулари...).
- **Читање за потребе посла (професије)** – Мада већина петнаестогодишњака нема потребу за читањем ове врсте, важно је проценити њихову спремност за професионалну мобилност и способност за адаптацију на тржишту рада (упутства, приручници, распореди, меморандуми, извештаји, табеле, графикони...).
- **Читање у образовне сврхе** – Читање као део учења, обучавања, усвајања школских знања; текстови су у мањој или већој мери блиски садржајима који се раде у школи (текстови, мапе, шеме, табеле, графикони итд.).

3. СКАЛА ПОСТИГНУЋА И НИВОИ ПОСТИГНУЋА

Скала постигнућа у области разумевања прочитаног конструисана је тако да је просечан скор 500, а стандардна девијација 100. Постигнућа ученика, односно нивои комплексности ајтема класификовани су у пет нивоа. Сваки је ниво описан компетенцијама у домену разумевања прочитаног. У Табели 1, језиком компетенција описана су постигнућа ученика на сваком од нивоа. У последњој колони дат је податак о проценту ученика који се налазе на том нивоу постигнућа за Србију и за остале земље учеснице (у просеку).

4. ТИПОВИ ЗАДАТАКА

Неколико захтева је одлучило да формат ајтема буде разноврснији него што је то случај у вишедеценијској традицији тестирања знања, за коју су типични задаци вишеструког избора, пре свега, због своје објективности и економичности. Ти су захтеви следећи:

1. што већа сличност задатака са реалним ситуацијама;
2. самостална продукција одговора (решења) и праћење процеса решавања задатка уместо бирања једног од понуђених одговора;
3. сложеније компетенције захтевају проверу на комплекснијим проблемским ситуацијама које често дозвољавају више решења и више начина да се дође до решења.

Из наведених разлога дозвољена је већа ширина у избору формата ајтема. Заступљени су следећи типови ајтема:

Отворени тип. Ученик сам формулише дужи одговор. Очекују се врло различити типови одговора и различити погледи у односу на постављено питање. Врло често се у захтевима овог формата очекује да ученик повеже идеје или информације из текста са сопственим искуством и/или ставом. У већини ових захтева предвиђен је делимичан кредит (број бодова који се додељује за тачност одговора) за одговоре који су делимично тачни или су засновани на дословним интерпретацијама текста. Све захтеве овог типа оцењују обучени оцењивачи.

Ограничени отворени тип (closed-constructed response). Ученик сам конструише одговор који је, по правилу, кратак, али је број могућих тачних одговора веома ограничен. Мањи број ових захтева оцењују обучени оцењивачи.

Кратак одговор. Очекује се кратак одговор, али је распон могућих одговора велики. За ове захтеве предвиђено је оцењивање.

Комплексни вишеструки избор. Ове захтеве чини серија одговора, најчешће алтернативног избора. Увек је један одговор у пару тачан. Ови захтеви не траже оцењиваче.

Вишеструки избор. Од најчешће пет, понекад четири понуђена одговора, ученик заокружује један који је тачан. И ови се одговори не оцењују, већ уносе директно у базу.

Табела 1. Разумевање прочитаног – опис пет нивоа постигнућа и дистрибуција постигнућа ученика из Србије и OECD просек

Ниво	Скор	Опис постигнућа	Србија 2006. у %	ОЕСД просек 2006. у %
5	више од 626	На петом нивоу ученици могу да деле текст на делове и комбинују делове информација од којих неке нису дате у основном тексту. Закључују које информације из текста су релевантне за извршење налога. Могу да процене веродостојност информација. Конструирају значење на основу језичких нијанси. Демонстрирају потпуно разумевање текста, уз препознавање значаја детаља и позивање на детаље. Критички евалуирају текст или формулишу хипотезе, ослањајући се на специфична знања. Решавају питање концепата који су у супротности са очекивањима. Разумеју текст који је комплексан и дуг.	0,3	8,6
4	553-626	На четвртм нивоу ученици комбинују делове информација из текста који је смештен у познат контекст и има познату форму. Могу да закључе која информација из текста је релевантна за решавање задатка. Користе висок ниво закључивања на основу текста да би разумели и применили критеријуме класификације у релативно непознатом контексту. Конструирају значење дела текста на основу значења текста у целини. Разрешавају нејасноће, идеје које су супротне очекивањима и идеје које су исказане негацијама. Користе формално или свакоднево знање да би формулисали хипотезе или критички евалуирали текст. Разумеју дуг и комплексан текст.	3,9	20,7
3	481-552	На трећем нивоу ученици проналазе, а у неким случајевима препознају, однос између делова информација, поштујући више критеријума истовремено. Могу да идентификују информације које су јасно истакнуте, али међу којима постоји несагласност. Интегришу више делова текста да би идентификовали основну идеју. Могу да конструирају значење речи или реченице. Пореди, уочавају разлике или категоришу, поштујући више критеријума. Повезују или пореди, дају објашњења, евалуирају одређени део текста. Показују потпуно разумевање текста у односу на свакодневна знања.	16,0	27,8
2	408-480	На другом нивоу ученици могу да лоцирају један или више делова информација, али тако да задовољава вишеструке критеријуме. Ученици могу да идентификују главну идеју текста, разумеју односе, формирају или примењују једноставне категорије, конструирају значење у ограниченом делу текста у којем потребне информације нису јасно истакнуте. Пореди или повезују текст са свакодневним знањима, или описују неку карактеристику текста, позивајући се на лична искуства и ставове.	28,1	22,7
1	335-407	На првом нивоу ученици могу да лоцирају један или више независних делова експлицитно датих информација, углавном на основу једног критеријума. Препознају основну тему или намеру аутора у тексту чија је тема блиска ученицима, а тражене информације јасно уочљиве. Ученици могу да праве једноставне везе између информација из текста и свакодневног искуства. У континуираном тексту, ученици могу да користе поднасловне и неке уобичајене конвенције у штампаним текстовима да би стекли импресију о основној идеји. У неkontинуираним текстовима ученици могу да обрате пажњу на дискретне делове информације када је дато мало информација (у форми мапе, табеле или графикона), а текстуални део ограничен на пар речи или реченица	28,1	12,7
<1	Мање од 335		23,6	7,4

5. ОДРЕЂИВАЊЕ НИВОА ПОСТИГНУЋА НА СКАЛИ РАЗУМЕВАЊЕ ПРОЧИТАНОГ

У овом поглављу дати су примери задатака који су ранијих година примењивани у PISA тестирању, а сада су објављени и могу да се користе за различите намене. Досадашња искуства с презентацијом PISA програма уверила су нас да ништа боље и уверљивије од задатака не може да објасни концепт писмености. Осим за презентацију PISA програма, објављени задаци могу да се користе као радни материјал у школама. Наставници и сами могу да развијају сопствене примере задатака за потребе наставе и оцењивања.

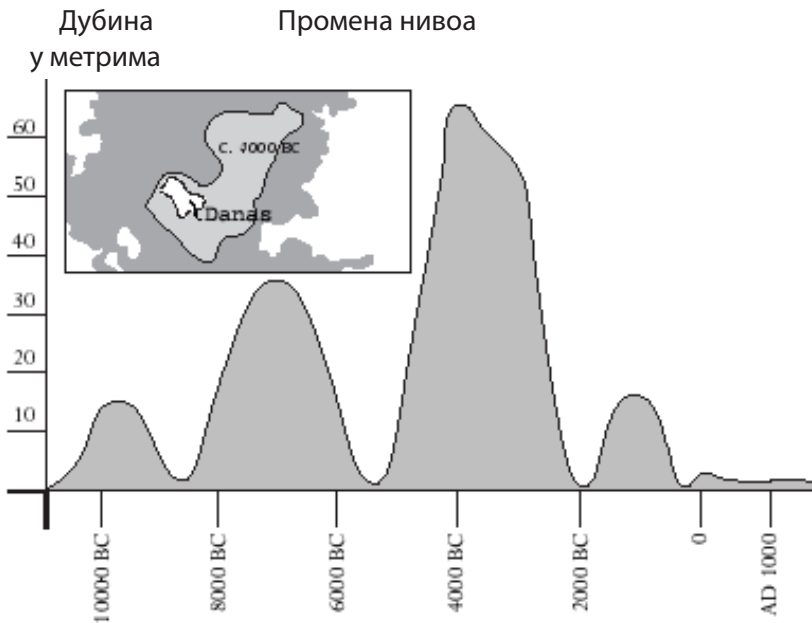
За сваки од захтева, у посебном текст - боксу, означена је тежина, (односно скор), као и ниво постигнућа на којем се он налази. Сваки захтев описан је кроз сваку од три димензије којима се дефинише разумевање прочитаног текста.

Задаци који се налазе у овој збирци тестирани су у оквиру истраживачког циклуса PISA 2000. То значи да ученици из Србије нису радили ове задатке зато што Србија није учествовала у првом циклусу PISA истраживања.

ЈЕЗЕРО ЧАД

Графикон А показује промене нивоа језера Чад у Сахари, Северна Африка. Језеро Чад је потпуно нестало око 20 000 п. н. е., током претходног леденог доба. Поново се појавило око 11 000 п. н. е. Данас му је ниво исти као што је био 1000 н. е.

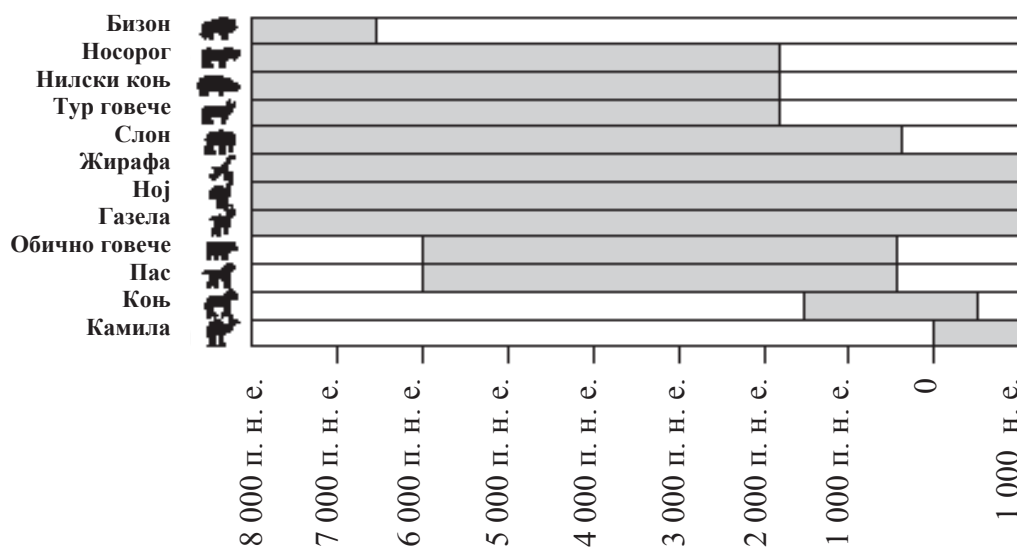
Графикон А

Графикон Б показује пећинско сликарство Сахаре (древне цртеже или слике нађене на зидовима пећина) и шему промене животињског света.

Графикон Б

Пећинско сликарство у Сахари и шема промене животињског света

Искористи податке о језеру Чад да одговориш на следећа питања.

Питање 1: ЈЕЗЕРО ЧАД

Сврха задатка: развијање тумачења – повезивање информација из текста и графикана

Формат текста: нелинеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Колика је дубина језера Чад данас?

- А) Око 2 метра.
- Б) Око 15 метара.
- В) Око 50 метара.
- Г) Нестало је у потпуности.
- Д) Тај податак није дат.

ЈЕЗЕРО ЧАД: БОДОВАЊЕ П1

478
(N2)

Пун кредит

Код 1: А) Око 2 метра.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

Код 9: Без одговора.

Питање 2: ЈЕЗЕРО ЧАД

Сврха задатка: проналажење информација

Формат текста: нелинеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Од које године, отприлике, почиње Графикон А?

ЈЕЗЕРО ЧАД: БОДОВАЊЕ П2

540
(N3)

Пун кредит

Код 1: 11 000 п. н. е. (или приближно између 10 500 и 12 000; или неки од следећих одговора који показују да је ученик разумео графикон)

- 11 000
- 11 000 п. н. е.
- 10 500 п. н. е.
- непосредно пре 10 000 п. н. е.
- око 12 000
- око 11 000 п. н. е.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори, укључујући и стрелицу која показује почетак графикана.

- 10 000 п. н. е. (грешка у читању графикана)
- 20 000 п. н. е.
- 8 000 п. н. е. (гледа погрешан графикан)
- 11 000 4 000 п. н. е. (занемарити прецртани одговор)
- 0

Код 9: Без одговора.

Питање 3: ЈЕЗЕРО ЧАД

Сврха задатка: размишљање о форми текста: повезивање разлога са ауторовом одлуком

Формат текста: нелинеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Зашто је аутор одлучио да почне графикан на том месту?

ЈЕЗЕРО ЧАД: БОДОВАЊЕ ПЗ

600
(N4)

Пун кредит

Код 1: Одговор указује на то да ће се језеро поново појавити. Напомена: одговор може да добије пун кредит чак и ако претходни одговор није тачан.

- Језеро Чад се поново појавило 11 000 п. н. е. пошто је потпуно нестало око 20 000 п. н. е.
- Језеро је нестало за време леденог доба а онда се појавило отприлике у то време.
- Поново се тад појавило.
- Појавило се поново око 11 000.
- Језеро се поново појавило пошто га није било 9 000 година.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

- Када су се животиње појавиле.
- 11 000 п. н. е., када су људи почели да цртају и сликају на зидовима пећина.
- 11 000 п. н. е. када се језеро први пут појавило.
- Зато што је у то доба Језеро Чад било потпуно исушено.
- Зато што је то почетак графикана.

Код 9: Без одговора.

Питање 4: ЈЕЗЕРО ЧАД**Сврха задатка:** разумевање текста: препознавање основне идеје**Формат текста:** нелинеаран**Ситуација:** читање ради учествовања у јавном животу

Графикон Б је заснован на следећој претпоставци:

- А) Животиње насликане на зидовима пећина налазиле су се у тој области у време када су насликане.
- Б) Уметници који су сликали животиње били су изузетно вешти.
- В) Уметници који су сликали животиње могли су далеко да путују.
- Г) Није било покушаја да се припитоме животиње које су приказане на зидовима пећина.

ЈЕЗЕРО ЧАД: БОДОВАЊЕ П4397 **Пун кредит**

(N1) Код 1: А) Животиње насликане на зидовима пећина налазиле су се у тој области у време када су насликане.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

Код 9: Без одговора.

Питање 5: ЈЕЗЕРО ЧАД**Сврха задатка: тумачење текста:** повезивање информација из два нелинеарна текста**Формат текста:** нелинеаран**Ситуација:** читање ради учествовања у јавном животу

За ово питање морате да повежете информације из графикона А и Б.

Нестанак носорога, нилског коња и тур говечета са пећинских слика у Сахари десио се:

- А) На почетку прошлога леденог доба.
- Б) У средњем делу периода када је језеро Чад имало највиши ниво.
- В) Пошто је ниво језера био у опадању већ 1000 година.
- Г) На почетку непрекинутог сушног периода.

508 **Пун кредит**

(N3) Код 1: В) Пошто је ниво језера био у опадању већ 1 000 година.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

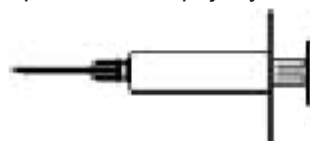
Код 9: Без одговора.

ГРИП

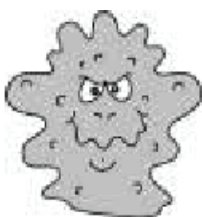
ACOL — Добровољни програм имунизације на грип

Свесни сте, несумњиво, чињенице да грип може да нападне брзо велики број људи током зиме. Он своје жртве може да остави болесне недељама.

Најбољи начин борбе против вируса јесте имати здраво тело и добру кондицију. Веома је препоручљиво вежбање сваког дана уз исхрану која укључује много воћа и поврћа како би се помогло имунолошком систему да се бори против надирућег вируса.

ACOL је одлучио да понуди запосленима да добију вакцину против грипа, што је још један начин да се спречи ширење овог подмуклог вируса међу нама. ACOL је организовао да једна медицинска сестра изврши вакцинацију у самом ACOL-у током радног времена у недељи која почиње 17-ог маја. Овај програм је бесплатан и доступан свим запосленима.

Учешће је на добровољној бази. Од особа које се одлуче да приме вакцину тражиће се да потпишу документ о сагласности са овим поступком, којим потврђују да немају било какву алергију, те да разумеју како могу искусити мање пропратне ефекте.

Медицински подаци указују да вакцинација не изазива грип. Ипак, она може изазвати неке пропратне ефекте као што су: умор, благо повишена температура и повећана осетљивост на бол у руци.

Ко треба да добије вакцину?

Свако ко је заинтересован да буде заштићен од вируса.

Ова имунизација је нарочито препоручљива за људе старије од 65 година. Међутим, без обзира на године, вакцину треба да добије свако ко има неко хронично обољење, а нарочито онај који има обољење срца, плућа, бронхија или ако болује од дијабетеса.

У једном канцеларијском окружењу СВИ запослени су у великом ризику да добију грип.

Ко не би требало да добије вакцину?

Појединци који су превише осетљиви на јаја, људи који пате од акутно повишене температуре и труднице.

Консултујте се са својим лекаром уколико узимате неки лек, или сте претходно имали реакцију на вакцину против грипа.

Уколико желите да будете вакцинисани током недеље која почиње 17-ог маја, молимо вас да се обратите шефу особља Фиони Меквини до петка 7-ог маја. Тачан датум и време биће одређени према томе када медицинска сестра буде доступна, према броју учесника и времену које одговара већини особља. Уколико желите да добијете имунизацију за ову зиму, али не можете да дођете у договорено време, молимо вас да о томе обавестите Фиону. Друга сесија може бити организована уколико буде довољног броја људи.

Ради даљих информација контактирајте Фиону, лок. 5577.

УЖИВАЈТЕ
У
ДОБРОМ ЗДРАВЉУ

Фиона Мексвини, руководилац особља у компанији која се зове ACOL, припремила је овај летак са информацијама за запослене у ACOL-у. Погледај летак и одговори на следећа питања.

Питање 1: ГРИП

Сврха задатка: проналажење информација: коришћење целог текста да пронађе експлицитно дату информацију

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Шта од следећег описује програм (ACOL) имунизације против грипа?

- А) Сваког дана током зиме одржаваће се часови физичких вежби.
- Б) Имунизација ће бити спроведена у току радног времена.
- В) Мали бонус ће бити понуђен учесницима.
- Г) Лекар ће давати инјекције.

ГРИП: БОДОВАЊЕ П1

443
(N2)

Пун кредит

Код 1:   Б) Имунизација ће бити спроведена у току радног времена.

Без кредита

Код 0:   Другачији одговори.

Код 9:   Без одговора.

Питање 2: ГРИП

Сврха задатка: рефлексивна о форми текста: уочава особине у вези са стилем и сврхом текста

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Можемо да говоримо о садржају неког списка (о чему он говори).

Можемо да говоримо о његовом стилу (начин на који је написан).

Фиона је хтела да стил овог летка буде пријатељски и охрабрујући.

Да ли мислиш да је успела у томе?

Објасни свој одговор, позивајући се на детаље у изгледу текста, стил писања, слике и друге графичке приказе.

ГРИП: БОДОВАЊЕ П2

583 Пун кредит

(N4)

Код 2: Прецизно тумачи текст и повезује стил са сврхом и препознаје „пријатељски и охрабрујући“ тон. Одговор мора да садржи НАЈМАЊЕ један од следећих доказа:

(1) указује на једну од особина у детаљима као што су: изглед летка, стил писања, цртежи или слике и томе слично;

(2) употребљава неке друге вредносне термине, а не „пријатељски и охрабрујући“ (водите рачуна да су термини као што су „интересантно“, „лако за читање“, „јасно“ недовољно специфични).

Мишљење о томе да ли је Фиона успела може да буде исказано експлицитно или имплицитно.

- Не, била је лоша идеја да слика инјекције буде на почетку. Изгледа застрашујуће. (*Односи се на детаљ дизајна: конкретна слика. Користи сопствене термине за вредновање: застрашујући.*)
- Да, слика олакшава читање текста. (*Описује специфичан изглед странице.*)

542 Делимичан кредит

(N3)

Код 1: Прецизно тумачи текст и повезује сврху са информацијама и садржајем (пре него са стилем), и препознаје „пријатељски и охрабрујући“ тон. Мишљење о томе да ли је Фиона успела може да буде исказано експлицитно или имплицитно.

- Не, нема шансе да порука о примању инјекције може да буде пријатељска и охрабрујућа.
- Да, успела је. Дала им је пуно прилика да планирају време за вакцинацију. Такође је дала савете о здрављу.

Без кредита

Код 0: Даје непотпун или нејасан одговор.

- Да, то звучи као добра идеја.
- Не, јер неке од информација нису тачне. (*Односи се на садржај уместо на везу између идеје о „пријатељском и охрабрујућем.“*)

Показује неразумевање текста или даје неуверљив или небитан одговор.

- Да, свако би требало да прими инјекцију.
- Да, требало би да што више људи буде вакцинисано. (*Даје опште мишљење, не односи се на стил и детаље садржаја.*)

Код 9: Без одговора.

МЕЂУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА ПЛАН

Резултати програма међународне организације ПЛАН за финансијску 1996. годину.

Регион Источне и Јужне Африке

Здраво одрастање

	Египат	Етиопија	Кенија	Малави	Судан	Танзанија	Уганда	Замбија	Зимбабве	Укупно
Здравствене установе са 4 собе или мање.	1	0	6	0	7	1	2	0	9	26
Здравствени радници обучавани 1 дан.	1 053	0	719	0	425	1 003	20	80	1085	4 385
Деца којој су давани додаци у исхрани више од недељу дана.	10 195	0	2 240	2 400	0	0	0	0	251 402	266 237
Деца којој је давана финансијска потпора ради здравственог/зубног лечења.	984	0	396	0	305	0	581	0	17	2 283

Учење

Наставници обучавани 1 недељу.	0	0	367	0	970	115	565	0	303	2 320
Школске вежбанке које су купљене или добијене.	667	0	0	41 200	0	69 106	0	150	0	111 123
Школски уџбеници купљени или добијени.	0	0	45 650	9 600	1 182	8 769	7 285	150	58 387	131 023
Униформе добијене/направљене/купљене.	8 897	0	5 761	0	2 000	6 040	0	0	434	23 132
Деца којој је помогнуто око школарине или стипендије.	12 321	0	1 598	0	154	0	0	0	2 014	16 087
Школске клупе направљене/купљене/добијене	3 200	0	3 689	250	1 564	1 725	1 794	0	4 109	16 331
Израђене трајне учионице.	44	0	50	8	93	31	45	0	82	353
Одрасли који учествују у програму описмењавања ове финансијске године.	0	0	34	0	0	14	0	0	33	81
	1 160	0	3 000	568	3 617	0	0	0	350	8 695

Пребивалишта

Тоалети ископани или направљени.	50	0	2 403	0	57	162	23	96	4 311	7 102
Куће повезане са новим системом канализације.	143	0	0	0	0	0	0	0	0	143
Бунари ископани или унапређени односно извори на које је стављена чесма.	0	0	15	0	7	13	0	0	159	194
Нове бушотине.	0	0	8	93	14	0	27	0	220	362
Системи пијаће воде засновани на гравитацији.	0	0	28	0	1	0	0	0	0	29
Системи пијаће воде унапређени/поправљени.	0	0	392	0	2	0	0	0	31	425
Куће побољшане ПЛАН пројектом.	265	0	520	0	0	0	1	0	2	788
Нове куће направљене за примаоце помоћи.	225	0	596	0	0	2	6	0	313	1 142
Сале за окупљање људи направљене или унапређене.	2	0	2	0	3	0	3	0	2	12
Вође заједнице вежбане 1 дан или дуже.	2 214	95	3 522	232	200	3 575	814	20	2 693	13 365
Километри израђених путева.	1,2	0	26	0	0	0	0	0	5,34	80,6
Израђени мостови.	0	0	4	2	11	0	0	0	1	18
Породице са директном коришћу од контроле ерозије.	0	0	1 092	0	1 500	0	0	0	18 405	20 997
Куће у којима је скоро уведена струја.	448	0	2	0	0	0	0	0	44	494

Ова табела је део извештаја који је објавио ПЛАН, међународна организација за пружање помоћи. Она даје неке информације о раду ПЛАН-а у једном од региона његовог деловања (Источна и Јужна Африка). Позови се на податке из табеле и одговори на следећа питања:

Питање 1: ПЛАН

Сврха задатка: проналажење информација

Формат текста: нелинеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Шта табела говори о активности међународне организације ПЛАН у Етиопији 1996, у поређењу с другим земљама у региону?

- А) Ниво активности у Етиопији био је релативно висок.
- Б) Ниво активности у Етиопији био је релативно низак.
- В) Био је, отприлике, исти као у другим земљама региона.
- Г) Био је релативно висок у категорији Боравишта, а низак у другим категоријама.

ПЛАН: БОДОВАЊЕ П1

486 **Пун кредит**

(N3) Код 1:   Б) Ниво активности у Етиопији био је релативно низак.

Без кредита

Код 0:   Другачији одговори.

Код 9:   Без одговора.

Питање 2: ПЛАН

Сврха задатка: размишљање и анализа текста

Формат текста: нелинеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Године 1996. Етиопија је била једна од најсиромашнијих земаља на свету.

Узимајући у обзир чињенице и информације из табеле, шта би по твом мишљењу могло да објасни ниво активности међународне организације ПЛАН у Етиопији у поређењу с активношћу те организације у другим земљама?

МЕЂУНАРОДНА ОРГАНИЗАЦИЈА ПЛАН: БОДОВАЊЕ 4Б822
(N5)**Пун кредит**

Код 3: Ученик је тачно одговорио на питање 4А (Одговор Б). Објаснио је ниво активности међународне организације ПЛАН тако што је узео у обзир СВЕ наведене информације, уз експлицитно или имплицитно позивање на врсту активности коју је ПЛАН реализовао у Етиопији. Одговор треба да буде конзистентан са обе следеће околности (иако не мора да се позива на њих):

1. низак ниво активности организације ПЛАН у Етиопији (информација која је наведена у табели);
2. сиромаштво у Етиопији (информација која је наведена у уводном тексту питања).

- Хуманитарне организације обично започињу своје активности у некој земљи тако што тренирају локално становништво, те би на основу тога закључио да је организација ПЛАН тек започела свој рад у Етиопији.
- Тренинг за вође локалне заједнице можда је једина врста помоћи коју организација ПЛАН може понудити. Можда у Етиопији не постоје болнице или школе у којима би могли да реализују друге активности.
- Можда друге организације пружају помоћ локалној заједници тако што им обезбеђују лекове, а организација ПЛАН је проценила да постоји потреба за обукама. *(Имплицитно се указује на тренинг за вође заједнице.)*

705
(N5)**Делимичан кредит**

Код 2: Ученик је тачно одговорио на питање 4А (Одговор Б). Објаснио је ниво активности међународне организације ПЛАН тако што је узео у обзир ВЕЋИНУ наведених информација. Одговор треба да буде конзистентан са обе следеће околности (иако не мора да се позива на њих):

1. низак ниво активности организације ПЛАН у Етиопији (информација која је наведена у табели);
2. сиромаштво у Етиопији (информација која је наведена у уводној реченици питања).

- Можда је тешко да се дистрибуира помоћ у Етиопији због хаотичне ситуације која тамо постоји.
- Можда се тамо одвија рат па је тешко да се достави помоћ.
- Не знају како да доставе помоћ у Етиопији.
- Ако друге организације већ пружају помоћ Етиопији, онда ПЛАН нема шта да уради тамо.
- Могу да замислим да друге земље сада примају помоћ од организације ПЛАН, а Етиопија ће добити помоћ у блиској будућности.
- Култура народа Етиопије може да отежава комуникацију са странцима.
- Мислим да они дају превише помоћи другим земљама уместо Етиопији. Организација ПЛАН можда нема довољно средстава за помоћ свим земљама.

Код 1: Ученик је тачно одговорио на питање 4А (Одговор Б). Објаснио је ниво активности међународне организације ПЛАН тако што је узео у обзир само ДЕО наведених информација. Одговор треба да буде конзистентан са чињеницом да је ниво активности организације ПЛАН низак у Етиопији (иако не мора да се позива на њу).

- Етиопији није неопходна помоћ организације ПЛАН, док другим земљама јесте. *(Ослања се на информације дате у табели, али се занемарује информација да се ради о најсиромашнијој земљи.)*
- Етиопија није сиромашна као што је то случај с другим земљама па им зато није неопходна помоћ организације ПЛАН. *(Ослања се на информације презентоване у табели, али се не*

узима у обзир информација да је Етиопија најсиромашнија земља.)

- Етиопија можда има већу потребу за тренингом вођа локалне заједнице него што је то случај с другим земљама. *(Ослања се на информације презентоване у табели, али се не узима у обзир информација да је Етиопија најсиромашнија земља.)*

ИЛИ

Ученик је тачно одговорио на питање 4А (Одговор Б). Објаснио је ниво активности међународне организације ПЛАН тако што је узео у обзир само ДЕО наведених информација. Одговор треба да буде конзистентан са обе следеће околности (иако не мора да се позива на њих):

1. Ниво активности организације ПЛАН у Етиопији који је ученик означио у питању 4Б (иако само објашњење не мора бити тачно)

2. Сиромаштво у Етиопији (информација која је наведена у уводном тексту питања)

- [Одговор на 4А: Ниво активности у Етиопији био је релативно висок.] Етиопија је релативно сиромашнија него друге земље у региону и због тога има већу потребу да јој се помогне.
- [Одговор на 4А: Био је отприлике исти као у другим земљама региона.] Помоћ је дистрибуирана подједнако свим земљама да се нека земља не би издвајала.

Без кредита

Код 0: Даје се недовољан или нејасан одговор.

- Нису урадили пуно у Етиопији. [Понавља информацију која је наведена у кључу за одговор на питање 4А, без покушаја да се да додатно објашњење.]
- ПЛАН скоро ништа није урадио у Етиопији.

ИЛИ

Показује неразумеваче текста или даје одговор који није у складу с датим информацијама, или се односи на ирелевантне аспекте.

- Требало би да дају више Етиопији. *[Изражава мишљење уместо да понуди објашњење.]*
- Они само тренирају вође локалне заједнице. Они изгледа не раде ништа када је у питању здравље или образовање људи који тамо живе. *[Не објашњава ниво активности.]*
- Ниво активности организације ПЛАН у Етиопији релативно је виши у поређењу са другим земљама. *[Понавља информацију која је наведена у погрешном одговору на питање 4А без покушаја да се да додатно објашњење.]*
- ПЛАН даје исту помоћ свим земљама. *[Понавља информацију која је наведена у погрешном одговору на питање 4А, без покушаја да се да додатно објашњење.]*

Код 9: Без одговора.

ПОЛИЦИЈА

Научна оружја полиције

Почињено је убиство, али осумњичени пориче све. Он тврди да не познаје жртву. Он каже да је није познавао, да јој никада није ни пришао, да је никада није ни дотакао...
Полиција и судија су убеђени да он не говори истину. Међутим, како то доказати?

Истражитељи су на месту злочина сакупили сваки могући делић доказног материјала: влакна из тканина, власи косе, отиске прстију, опушке цигарета... Неколико власи косе, нађених на јакни жртве, риђе су. И, зачудо, изгледају баш као власи косе осумњиченог. Уколико би се могло доказати да су ове власи косе заиста његове, онда би то био доказ да је он заиста срео жртву.

Свака особа је јединствена

Специјалисти се бацају на посао. Они испитују неке ћелије из корена ових власи и неке од ћелија крви осумњиченог. У језгру сваке од наших ћелија налази се ДНК. Шта је то? ДНК је попут огрлице направљене од два изувијана низа бисера. Замислите да ови бисери постоје у четири различите боје и да су хиљаде обојених бисера (чине један ген) нанизане по врло специфичном редоследу. Код сваке особе је овај ред потпуно исти у свакој ћелији тела: у ћелијама корена косе они су нанизани по истом реду као и у ћелијама ножног палца, јетре, стомака или ћелијама крви (крвним зрнцима и плочицама). Међутим, редослед бисера се разликује од једне особе до друге. Имајући у виду број бисера који су нанизани на овај начин, готово да нема шансе да двоје људи има исту ДНК, са изузетком у виду идентичних (једнојајчаних) близанаца. Пошто је јединствена за сваку особу, ДНК представља неку врсту генетске идентификационе карте.

Генетичари су зато у могућности да упореде генетску идентификациону карту осумњиченог (што се утврђује из његове крви) са оном коју има особе риђе косе. Уколико је генетска карта иста, онда ће знати да је осумњичени заиста прилазио жртви, за коју је рекао да је никада није срео.

Само један комад доказног материјала

Све чешће у случајевима сексуалних насртаја, убистава, крађа или других злочина, полиција тражи да се уради генетска анализа. Зашто? Како би се покушало да се пронађу докази о контакту између два предмета, две особе или једне особе и једног предмета. Потврђивање таквог контакта је често веома корисно за истрагу. Међутим, то не пружа сигуран доказ о злочину. То је само један комад доказног материјала међу многим другим.

Микроскоп у
једној
полицијској
лабораторији

Ми смо сачињени од билиона ћелија

Свако живо биће је сачињено од мноштва ћелија. Једна ћелија је заиста мала. За њу се, такође, може рећи да је микроскопске величине јер се једино може видети уз помоћ микроскопа који је увеличава много пута. Свака ћелија има ћелијски зид и језгро у којем се ДНК налази.

Генетска шта?

ДНК се састоји од одређеног броја гена, од којих је сваки сачињен од хиљада „бисера“. Заједно, ови гени формирају генетску идентификациону карту једне особе.

Како се открива генетска идентификациона карта?

Генетичар узима неколико ћелија из корена власи косе нађених на жртви, или из пљувачке остављене на опушцима цигарета. Он их потом стави у одеђени раствор који уништи све околу ДНК ћелије. Онда он то исто учини са ћелијама из крви осумњиченог. ДНК се потом специјално припреми за анализу. После тога се стави у специјални гел и електрична струја се пропусти кроз тај гел. После неколико сати, ово производи линије сличне бар-коду (сличне линијама на производима које купујемо) које су видљиве уз помоћ посебне лампе. Бар-код ДНК осумњиченог потом се пореди са бар-кодом ДНК из власи косе које су нађене на жртви.

Питање 1: ПОЛИЦИЈА**Сврха задатка:** проналажење информација**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање у образовне сврхе

Да би објаснио структуру ДНК, аутор говори о бисерној огрлици. Како ове бисерне огрлице варирају од једне особе до друге?

- А) Оне варирају у дужини.
- Б) Редослед бисера је различит.
- В) Број огрлица је различит.
- Г) Боја бисера је другачија.

ПОЛИЦИЈА: БОДОВАЊЕ П1515
(N3)**Пун кредит**

Код 1:   Б) Редослед бисера је различит.

Без кредита

Код 0:   Другачији одговори.

Код 9:   Без одговора.

Питање 2: ПОЛИЦИЈА**Сврха задатка:** тумачење текста**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање у образовне сврхе

Шта је сврха одељка насловљеног „Како се открива генетска идентификациона карта“?

Да објасни:

- А) шта је ДНК
- Б) шта је бар-код
- В) како се ћелије анализирају да се открије шема ДНК
- Г) како може бити доказано да је почињен злочин

ПОЛИЦИЈА: БОДОВАЊЕ П2518
(N3)**Пун кредит**

Код 1:   В) како се ћелије анализирају да се открије шема ДНК

Без кредита

Код 0:   Другачији одговори.

Код 9:   Без одговора.

Питање 3: ПОЛИЦИЈА

Сврха задатка: тумачење текста

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање у образовне сврхе

Шта је главни циљ аутора?

- А) Да упозори.
- Б) Да забави.
- В) Да информише.
- Г) Да убеди.

ПОЛИЦИЈА: БОДОВАЊЕ ПЗ

406 **Пун кредит**

(N1) Код 1: В) Да информише.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори

Код 9: Без одговора.

Питање 4: ПОЛИЦИЈА

Сврха задатка: тумачење текста

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање у образовне сврхе

На крају увода се каже: „Међутим, како то доказати?“

Према овом тексту, истражитељи покушавају да открију одговор на ово питање тако што

- А) испитују сведоке.
- Б) врше генетске анализе.
- В) темељно испитују осумњиченог.
- Г) поново прегледају све резултате истраге.

ПОЛИЦИЈА: БОДОВАЊЕ П4

402 **Пун кредит**

(N1) Код 1: Б) врше генетске анализе.

Без кредита

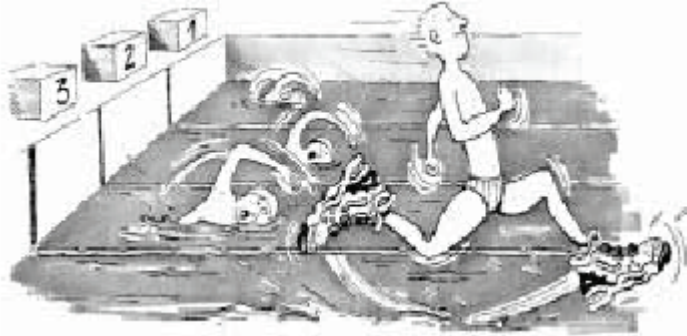
Код 0: Другачији одговори.

Код 9: Без одговора.

ПАТИКЕ

Осећајте се добро у својим патикама

Већ 14 година Центар за спортску медицину из Лиона (Француска) проучава повреде младих спортиста и спортиста професионалаца. Истраживање је показало да је најбољи пут превенција...и добре патике.

Ударци, падови, трошење и хабање...

Осамнаест одсто спортиста узраста од 8 до 12 година већ има повреду пете. Хрскавица чланка једнога фудбалера не реагује добро на потресе, а 25% професионалаца само је открило да је то изузетно слаба тачка. Хрскавица деликатног зглоба колена такође може бити непоправљиво оштећена и, уколико се брига не поведе још од детињства (10-12 година), ово може довести до прераног остеоартритиса (запаљења костију и зглобова). Ни кук не може да избегне штету, и нарочито када су уморни, играчи се излажу ризику прелома, што би био резултат падова или судара.

Према истраживању, играчи који су играли више од 10, година имају коштане израстине било на коленици или на пети. Ово је познато као „фудбалерско стопало“, деформитет изазван патикама које имају превише савитљиве ђонове и делове за пету.

Заштити, подупри, стабилизуј, апсорбуј

Уколико је патика превише крута, она ограничава покрете. Уколико је превише савитљива, она повећава ризик од повреда и уганућа. Добра патика треба да задовољи четири услова:

Прво, она **мора да пружи спољашњу заштиту**: да одолева ударцима лопте и других играча, да се избори са неравнинама на терену, и да у њој стопалу буде топло и суво, чак и када је мраз и киша.

Она мора **да пружи потпору стопалу**, а нарочито чланку, како би се избегла уганућа, натеклине и други проблеми који могу чак утицати и на колено.

Такође мора **да пружи играчима добру стабилност** како се не би оклизнули на влажном тлу или како их не би заковала на површини која је превише сува.

На крају, она **мора да апсорбује потресе**, нарочито оне које трпе одбојкаши и кошаркаши који стално скачу.

Сува стопала

Како би се избегла одређена мање болна стања као што су жуљеви или чак расцеп коже или атлетско стопало (гљивична обољења), патика мора да дозвољава испаравање зноја и да спречава да влага споља улази. Идеални материјал за ово је кожа, која се може импрегнирати како би се спречило да се патика натопи водом када први пут падне киша.

Питање 1: ПАТИКЕ

Сврха задатка: тумачење текста

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање у образовне сврхе

Шта аутор намерава да покаже у овом тексту?

- А) Да се квалитет великог броја патики много поправио.
- Б) Да је најбоље да не играте фудбал ако имате мање од 12 година.
- В) Да млади људи задобијају све више повреда због своје слабе физичке спремности.
- Г) Да је веома битно за младе спортисте да носе добру спортску обућу (патике).

ПАТИКЕ: БОДОВАЊЕ П1

356 **Пун кредит**

(N1) Код 1: Г) Да је веома битно за младе спортисте да носе добру спортску обућу (патике).

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

Код 9: Без одговора.

Питање 2: ПАТИКЕ

Сврха задатка: проналажење информација

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање у образовне сврхе

Према тексту, зашто патике не би смеле да буду превише грубе?

ПАТИКЕ: БОДОВАЊЕ П2

392 **Пун кредит**

(N1) Код 1: Одговор указује да се на тај начин ограничавају покрети.

- Ограничава покрете.
- Спречавају те да се лакше крећеш.

Без кредита

Код 0: Показује погрешно разумевање или даје неуверљив или небитан одговор.

- Да спречи повреде.
- Не могу да чврсто држе стопало.
- Зато што је потребно да чврсто држе стопало и зглоб.

ИЛИ

Недовољни или нејасни одговори.

- Иначе не би биле угодне.

Код 9: Без одговора.

Питање 3: ПАТИКЕ**Сврха задатка:** проналажење информација**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање у образовне сврхе

Један део чланка каже: „Добра патика треба да задовољи четири услова.“

Који су то услови?

ПАТИКЕ: БОДОВАЊЕ ПЗ405
(N1)**Пун кредит**

Код 1: Одговор указује на четири критеријума написана у тексту курзивом. Сваки одговор мође бити директан навод или парафраза или објашњење. Критеријуми могу бити наведени било којим редом. То су:

- Мора да пружи спољашњу заштиту.
- Да пружи потпору стопалу.
- Да пружи играчима добру стабилност.
- Мора да апсорбује потресе.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

1. Да заштити од удараца ногом или лоптом.
2. Да би се савладале неравнине на тлу.
3. Држи стопало топлим и сувим.
4. Пружа потпору стопалу.

[Прва три елемента у овом одговору су део првог критеријума (обезбеђују спољашњу заштиту).]

Код 9: Без одговора.

Питање 4: ПАТИКЕ**Сврха задатка:** размишљање и анализа текста**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање у образовне сврхе

Прочитајте ову реченицу с краја текста. Овде су дата два њена дела:

„Како би се избегла одређена мање болна стања као што су жуљеви или чак расцеп коже или атлетско стопало (гљивична обољења)...“ (први део)

„... патика мора да дозвољава испаравање зноја и да спречава да влага улази од споља.“ (други део)

Какав је однос између првог и другог дела реченице?

Други део:

- А) Противречи првом делу.
- Б) Понавља први део.
- В) Илуструје проблем описан у првом делу.
- Г) Даје решење за проблем описан у првом делу.

ПАТИКЕ: БОДОВАЊЕ П4

402

(N1)

Пун кредит

Код 1:   Г) Даје решење за проблем описан у првом делу.

Без кредита

Код 0:   Другачији одговори.

Код 9:   Без одговора.

ПОКЛОН

Колико већ дана, питала се, седи овако, посматрајући мрку, хладну воду како надолази на стрму обалу која под њом нестаје. Једва да може да се присети почетка кише која је дошла преко мочваре са југа и ударала о окосницу њене куће. Потом је и сама река почела да расте, испрва полако, док напoкoн
 5 није застала како би кренула на другу страну. Из часа у час клизила је низ рукавце и јарке и изливала се преко ниског тла. Ноћу, док је она спавала, река је заузела пут и окружила је тако да је она сада седела сама, без чамца који је вода однела, у кући која је изгледала као комад материјала кога је река нанела на стрму обалу. Сада је вода дотицала чак и потпорне греде премазане катраном. И још увек је вода расла.

Докле год јој је досезао поглед, до крошње дрвећа где је некада била супротна обала, мочвара је била
 10 празно море под кишном завесом док је река била изгубљена негде у њеном пространству. Њена кућа са бродским дном била је изграђена да се носи баш с таквом поплавом уколико она наступи, али је сада била стара. Можда су даске испод делимично иструлеле. Можда ће сајла, која држи кућу привезану за велики храст, пући и пустити је да оде низводно куда је отпловио и њен чамцац.

Нико сада не може доћи. Могла би да виче, али не би било никакве користи, нико не би чуо. Уздуж и попреко мочваре други су се борили да спасу оно мало што су могли, можда чак своје животе. Раније је видела целу кућу како плови поред њене тако тихо да ју је то подсетило на сахрану. Када ју је видела, помислила је да зна чија је то кућа. Било је непријатно видети је како плута мимо ње, али
 15 су власници сигурно побегли на више тло. Касније је чула, како се смркавало а киша постајала јача, урлик пантера узводно.

Сада се чинило да кућа подрхтава око ње попут нечег живог. Посегнула је да ухвати лампу која се нагнула да падне са стола крај њеног кревета и ставила ју је између стопала да је учврсти. Потом се,
 25 пуцкајући и стењући од напора, кућа извукла из глиненог тла, слободно запловила, њишући се попут чепа од плуте, и ношена реком, лагано добила на замаху. Она се ухватила за ивицу кревета. Њишући се са једне на другу страну, кућа је отпловила онолико далеко колико јој је то дозволила сајла. Дошло је до потреса и негодовања старе дрвене грађе, а потом је уследила пауза. Речна струја ју је лагано ослободила и пустила да се врати назад, стружући преко свог пребивалишта. Она је дошла до даха и
 30 дуго времена седела, осећајући споре њишуће покрете. Мрак се провукао кроз непрекидну кишу као кроз сито и она је заспала с главом на руци, држећи се за кревет.

У неко доба ноћи крик ју је пробудио, звук толико пун патње да је била на ногама пре него што се пробудила. У мраку се спотакла о кревет. Звук је дошао оданде, од реке. Могла је да чује како се нешто креће, нешто велико што је стварало сипећи звук који се распростирао. Можда је у питању
 35 друга кућа. А онда је ударило, не чеоно већ клизећи дуж куће, готово је глачајући. У питању је било дрво. Слушала је како се грање и лишће чешу о кућу и настављу низводно, остављајући само звук кише и запљускивање поплаве, звуке толико честе да су се чинили као део тишине. Склупчана на кревету, готово да је заспала када се зачуо још један крик, овог пута толико близу да је могао бити у соби. Зурећи у мрак, завалила се уназад у кревет док њена рука није напипала хладни облик пушке.
 40 Онда је, згурена на јастуку, положила пушку преко својих колена. „Ко је тамо?“ узвикнула је.

Одговор је био поновљени крик, али мање пискав, звучао је уморно, а потом се празна тишина приближила. Она се повукла уназад на кревету. Шта год да је било тамо, могла је да чује како се креће по трему. Даске су шкрипале и могла је да разазна звуке предмета који су бивали оборени. Било је гребанја по зиду, као да то нешто жели да га раздере и направи пут унутра. Сада је знала шта
 45 је у питању. Велика мачка, коју је донело изваљено дрво које је прошло поред ње. Мачка је дошла с поплавом, представљала је поклон.

Несвесно је прислонила руку на лице и дуж свог затегнутог грла. Пушка се љуљала на њеним коленима. Никада пре у свом животу није видела пантера. Чула је о њима од других и чула њихову рику, попут патње, у даљини. Мачка је поново гребала по зиду, дрмајући прозор крај врата. Докле год буде чувала прозор и држала мачку притешњену између зида и воде, готово као у кавезу, све ће бити у реду. Напољу, мачка је направила паузу како би своје канџе превукла преко зарђале жалюзине. Ту и
 50 тамо мачка би зарежала и рикнула.

Када се светлост најзад пробила кроз кишу као кроз неки филтер, долазећи као нека друга врста мрака, она је још увек седела на кревету, хладна и укочена. Њене руке, навикнуте на веслање реком, болеле су је због мирноће којом је држала пушку. Готово да није себи дозволила ни један покрет због страха да би било какав звук могао да охрабри мачку. Тако укочена, љуљала се с покретима куће. Киша је још увек падала као да никада неће престати. Кроз сиву светлост, коначно, могла је да види кишом раздражену поплаву и удаљене крошње потопљених стабала, попут облака. Мачка се сада није кретала. Можда је отишла. Одложивши пушку са стране, склизнула је са кревета и померила се до прозора без и једног звука. Још увек је била тамо, склупчана на ивици трема, зурећи у храст, сидро куће, као да одмерава своје шансе за скок на грану која се надвијала изнад ње. Сада када је могла да је види, није јој се чинила тако застрашујућа. Њено грубо крзно било је чупаво попут гранчица, бокови су јој били усахли, а ребра су се видела. Било би лако убити је ту где седи, док јој дуги реп шиба тамо амо. Кренула је назад да узме пушку када се мачка окренула. Без и једног упозорења, без чучња или напињања мишића, мачка је скочила на прозор, разбивши стакло на једном окну. Она је пала уназад, пригушивши врисак, и узевши пушку, опалила је кроз прозор. Сада није могла да види пантера, али је промашила. Он је поново почео да се шета. Могла је на трен да опази његову главу и гребен његових леђа док је пролазио покрај прозора.

Дрхтећи, повукла се на кревет и легла. Сталан успављујући звук реке и кише, те продорна језа исцрпели су њену намеру. Посматрала је прозор и држала спремну пушку. Пошто је већ дуже време чекала, поново се приближила да погледа. Пантер је већ био утонуо у сан, с главом на шапама, попут неке кућне мачке. По први пут од када су кише почеле, желела је да плаче због себе, због свих људи, због свега везаног за поплаву. Спуштајући се лагано на кревет, навукла је покривач преко својих рамена. Требало је да изађе док је могла док су путеви још увек били проходни или док јој чамац још увек није био однет. Док се са померањем куће љуљала напред - назад, јак бол у стомаку ју је подсетио да ништа није јела. Није могла да се сети колико дуго није јела. Попут мачке, и она је била изгладнела. Лагано отишавши до кухиње, заложила је ватру уз помоћ неколико преосталих комада дрвета. Уколико поплава потраје, мораће да запали столицу, можда чак и сам сто. Узевши остатке димљене шунке с таванице, исекла је дебеле комаде мркоцрвеног меса и ставила их у котлић. Од мириса меса које се пржило завртело јој се у глави. Било је нешто ужеглог кекса, преосталог од прошлог пута када је спремала храну, а могла је да направи и кафу. Воде је било у изобиљу.

Док је припремала храну, готово да је у потпуности заборавила на мачку све док она није рикнула. И она је била гладна. „Пусти ме да једем“, довикнула јој је, „а онда ћу се *постарати* за тебе.“ И насмејала се себи у браду. Док је качила остатак шунке назад на ексер, мачка је рикнула снажно из грла, од чега јој се рука затресла.

Пошто је јела, поново је отишла у кревет и узела пушку. Кућа се сада толико подигла да више није стругала по обали када би речна струја попустила. Храна ју је угрејала. Могла би да се отараси мачке док је још било светлости између кишних капи. Полако се прикрала прозору. Мачка је још увек била ту. Мјаучући, почела је да се шета по трему. Зурила је у њу дуго времена, неуплашена. А онда, не размишљајући о ономе што ради, одложила је пушку са стране и кренула око кревета ка кухињи. Скинула је оно што је од шунке остало и вративши се преко њишућег пода до прозора, гурнула је шунку кроз сломљено окно. С друге стране се чуло гладно режање и нешто попут потреса од животиње је прешло ка њој. Запањена оним што је урадила, повукла се назад у кревет. Могла је да чује како пантер кида месо. Кућа се љуљала око ње.

Када се следећи пут пробудила, знала је да се све променило. Киша је престала. Тражила је да осети покрете куће, али се она више није љуљала. Отворивши врата, видела је кроз подерану жалузину један другачији свет. Кућа се налазила на обали где је одувек и стајала. Неколико корака испод, река је још увек текла у виду бујице, али није више прекривала оних неколико корака између куће и храста. И мачка је отишла. Од трема до храста и одатле несумњиво у мочвару водили су нејасни трагови, који су већ нестајали у меком блату. А ту на трему, изгрижени до белине, били су остаци шунке.

105 Искористи причу „Поклон“ са претходних страна како би одговорио на питања која следе. (Запазићеш да су дати бројеви пасуса како би ти помогли у проналажењу делова на која се питања односе.)

Питање 1: ПОКЛОН

Сврха задатка: размишљање и анализа

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање за приватну (личну) употребу

Ово је део разговора између двоје људи који су прочитали „Поклон“:

Пружи доказе из приче који би потврдили да свако од ових саговорника може да оправда своје гледиште.

Саговорник 1.....

Саговорник 2.....

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П1А (Саговорник 1 – „безосећајна и окултна“)

537 Пун кредит

(N3) Код 1: Наводи доказ из приче који подржава идеју да је жена безосећајна и окултна. Може се позивати на њену намеру да убије пантера или на чињеницу да је она заиста пуцала на пантера. Може се користити и цитатом или парафразирањем.

- Она је покушала да убије пантера.
- Она је окултна јер је прво помислила да убије пантера.
- Смејала се када је размишљала да убије мачку.
- Док је јела смејала се мачкином цвиљењу.
- И узевши пушку, опалила је кроз прозор. (*цитат*)

Без кредита

Код 0: Даје се недовољан или нејасан одговор.

- Није се понашала добро према пантеру.

ИЛИ

Показује неразумевање текста или даје одговор који није у складу са датим информацијама или се односи на ирелевантне аспекте.

- Она је била окрутна јер је оставила мачку напољу. *(Овај одговор не узима у обзир да мачка у причи представља опасност.)*
- Он мисли да је жена могла да покаже више саосећања. *(Ирелевантно: објашњава шта је младић који учествује у дијалогу рекао уместо да укаже на саму причу.)*

Код 9: Без одговора.

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П1Б (Саговорник 2 – “саосећајна“)

537

(N3)

Пун кредит

Код 1: Наводи доказ из приче који подржава идеју да је жена саосећајна. Може се позивати на то да је нахранила пантера или указати на њену саосећајност према пантеру или њену особину да је она саосећајна као особа. Може се користити и цитатом или парафразирањем.

- Она је великодушна јер је поделила храну са мачком.
- Дала јој је шунку.
- Скинула је оно што је од шунке остало и, вративши се преко њишућег пода до прозора, гурнула је шунку кроз сломљено окно. (цитат)
- Када је први пут чула пантера помислила је да звучи тужно, а не уплашено. (Овим се показује се њена саосећајност према пантеру)
- Каже се „желела је да плаче, због себе, због свих људи, због свега везаног за поплаву.“ (Као доказ се користи цитат из приче који указује да се ради о саосећајној особи.)

Без кредита

Код 0: Даје се недовољан или нејасан одговор.

- Она се понаша саосећајно.
- Она је добра.

ИЛИ

Показује неразумевање текста или даје одговор који није у складу са датим информацијама или се односи на ирелевантне аспекте.

- Она мисли да је жена била дивна особа. *(Ирелевантно: објашњава шта је девојка у дијалогу рекла уместо да укаже на причу.)*

Код 9: Без одговора.

Питање 2: ПОКЛОН**Сврха задатка:** тумачење текста**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање за приватну (личну) употребу

У каквој ситуацији се налази жена на почетку приче?

- А) Она је превише слаба да би напустила кућу после више дана проведених без хране.
- Б) Она се брани од дивље животиње.
- В) Њену кућу је окружила поплава.
- Г) Река која плави однела је њену кућу.

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П2

447

(N2)

Пун кредит

Код 1: В) Њену кућу је окружила поплава.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

Код 9: Без одговора.

Питање 3: ПОКЛОН**Сврха задатка:** тумачење текста**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање за приватну (личну) употребу

Ево неколико цитата с почетка приче у којима се помиње пантер:

„У неко доба ноћи пробудио ју је крик, звук толико пун патње...“ (ред у тексту 31)

„Одговор је био поновљени крик, али мање пискав, звучао је уморно...“ (ред у тексту 41)

„Она је... чула њихову рику, попут патње, у даљини.“ (ред у тексту 48)

Узимајући у обзир оно што се дешава у остатку приче, зашто се писац, по вашем мишљењу, одлучио да овим описима представи пантера?

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П3

645

(N5)

Пун кредитКод 3: Препознаје да је основна сврха наведеног описа да изазове осећање жаљења. Позивање на намере писца или на ефекте на читаоца могу бити експлицитно наведени или имплицитно назначени. Указивање на оно што се дешава у остатку приче може бити експлицитно наведено или имплицитно назначено. Може се сугерисати:

1. Наведени описи повезују пантера са женом (или људима уопштено) која пати;

ИЛИ

2. Наведени описи су увод у касније саосећање жене према пантеру;

ИЛИ

3. Пантер је приказан као објект саосећања.

- Пантер звучи скоро као људско биће тако да је он сличан жени и може да ти их буде жао (*Директно указивање на везу између пантера и жене/људских бића. (1) Експлицитно позивање на ефекат који може имати на читаоца.*)
- Описи те наводе да одмах схватиш да је и пантер жртва поплаве. (*Имплицитно указивање на везу између пантера и жене/људских бића. (1) Експлицитно позивање на ефекат који може имати на читаоца.*)
- Жена је осећала саосећање према пантеру и пре него што је знала о коме се ради. (*Повезује наведене описе са каснијим саосећањем жене према пантеру*) (2) *без експлицитног позивања на намеру писца или ефекат на читаоца.*)
- Описи те наводе да осећаш сажаљење према пантеру. (*Имплицитно тачно разумевање сврхе наведених описа. (3) Експлицитно указивање на ефекат који описи могу имати на читаоца.*)
- То делује тужно и узнемиравајуће. (*Имплицитно тачно разумевање сврхе наведених описа. (3) Имплицитно указује на намере писца.*)

Делимичан кредит

539
(N3)

Код 2: Указује на намеру писца (или ефекат који има на читаоца) који је различит од осећања жаљења. Коментар је у складу са самим текстом. Указивање на пишчеву намеру или ефекат на читаоца може бити изречен експлицитно или бити назначен имплицитно. Указивање на оно што се дешава у остатку приче може бити експлицитно наведено или имплицитно назначено. Одговори се могу позивати на:

1. Намеру/ефекат да се створи атмосфера напетости или мистерије (Уочите да термини као што су „уплашено“ и „страшно“ указују на недостатак разумевања наведених описа; а термин „интересантно“, „лако за читање“ и „јасно“ сматрају се недовољно специфичним), ИЛИ
2. Идеја да је пантер приказан са тачке гледишта жене.

- Зато што ти описи стварају утисак напетости. Нисте сигурни шта значи тај плач. [1]
- То уводи полако пантера у причу. [1]
- Описи су узбудљиви. [1]
- Не зна о чему се ради слично као и жена. [комбинација (1) и (2)]
- Описи указују на осећања која жена има према пантеру. [2]

Код 1: Указује на информације које су дословно поменуте у наведеним описима. Коментар је у складу са самим текстом. Указивање на пишчеву намеру или ефекат на читаоца може бити изречен експлицитно или бити назначен имплицитно. Указивање на оно што се дешава у остатку приче може бити експлицитно наведено или имплицитно назначено. Одговори се могу позивати на:

1. реалистичан опис пантера,

ИЛИ

2. начин на који се наведени описи уклапају у описан контекст и ситуацију.

- Пантер је дивља животиња, а животиње плачу. [1]
- Пантер је био гладан и такве животиње праве буку када су гладне. [1]
- Жена је приметила те звукове јер је био мрак и она није могла да види ко их прави. [2]
- Када је чула пантера то је подсетило на претходну сличну ситуацију. [2]

Без кредита

Код 0: Даје се недовољан или нејасан одговор.

- То чини причу интересантнијом.
- Ради се о јаком опису.

ИЛИ

Показује неразумевање текста, или даје одговор који није у складу са датим информацијама или се односи на ирелевантне аспекте.

- Пантер је звучао опасно као да чека њу. (*Не уклапа се у причу.*)
- Ови описи приказују пантера тако да заплаше читаоца. (*Нетачно*)
- Жена прича причу из перспективе пантера. (*Нетачно*)

Код 9: Без одговора.

Питање 4: ПОКЛОН**Сврха задатка:** проналажење информација**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање за приватну (личну) употребу

„Потом се, пуцкајући и стењући од напора, кућа извукла...“ (ред у тексту 23)

Шта се десило с кућом у овом делу приче?

- А) Распала се.
- Б) Почела је да плови.
- В) Ударила је у храст.
- Г) Потонула је на дно реке.

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П4367 **Пун кредит**

(N1) Код 1: Б) Почела је да плови.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори.

Код 9: Без одговора.

Питање 5: ПОКЛОН**Сврха задатка:** тумачење текста**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање за приватну (личну) употребу

Шта је, према наговештају у причи, био женин разлог да нахрани пантера?

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П5

529

(N3)

Пун кредит

Код 2: Препознаје да се у причи имплицира да је жена мотивисана осећањем жаљења и емпатијом према мачки. Може се поменути и то да жена није била свесна своје мотивације.

- Било јој је жао пантера.
- Пошто је знала како то изгледа бити гладан.
- Зато што је она саосећајна особа.
- Да би помогла мачки да преживи.

Делимичан кредит

Код 1: Препознаје да се у причи није објашњена експлицитно женина мотивација и/или да она није била свесна својих мотива.

- Није размишљала о ономе што ради.
- Тако јој је дошло да уради.
- Инстинктивно је реаговала.
- Није била свесна шта ради.
- Прича не говори о томе.

ИЛИ

Одговор који се позива на пантерову потребу за храном или да му неко помогне без експлицитног позивања на женину мотивацију.

- Зато што је мачка била гладна.
- Зато што је цвилела.

Без кредита

Код 0: Даје се недовољан или нејасан одговор.

ИЛИ

Показује неразумевање текста, или даје одговор који није у складу са датим информацијама, или се односи на ирелевантне аспекте. Може да опише мотивацију жене као жељу да заштити себе или као реакцију на сопствени страх.

- Мислила је да ће он отићи ако га нахрани.
- Зато што је била уплашена.
- Желела је да мачка постање њен кућни љубимац. *(Немогуће)*
- Да би се спријатељила са мачком. *(Немогуће)*
- Зато што је волела мачку. *(Немогуће)*

Код 9: Без одговора.

Питање 6: ПОКЛОН**Сврха задатка:** тумачење текста**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање за приватну (личну) употребу

Зашто жена каже „а онда ћу се постарати за тебе“ (линија 85)?

- А) Мисли да је мачка сигурно неће повредити.
- Б) Покушава да уплаши мачку.
- В) Намерава да убије мачку.
- Г) Планира да нахрани мачку.

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П6

603

(N4)

Пун кредит

Код 1: В) намерава да убије мачку.

Без кредита

Код 0: Другачији одговори

Код 9: Без одговора.

Питање 7: ПОКЛОН**Сврха задатка:** размишљање и анализа**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање за приватну (личну) употребу

Да ли мислиш да је последња реченица „Поклона“ представља одговарајући завршетак?

Образложи свој одговор, показавши разумевање за однос последње реченице према значењу приче.

ПОКЛОН: БОДОВАЊЕ П7

652

(N5)

Пун кредит

Код 3: Превазилази ниво дословне интерпретације приче и понуђена интерпретација је у складу са самом причом. Процењује крај приче у односу на тематску целовитост, доводећи у везу последњу реченицу са главним односом, питањем или метафором у причи. Одговор може указивати, на пример, на однос између пантера и жене; преживети, дати поклон или бити захвалан. Став о томе да ли је крај одговарајући може да буде експлицитно наведен или да буде имплицитно назначен.

- Да. Жена у причи је дошла у контакт са оним што је суштина живота и чиста бела кост је симбол тога.
- Да. Претпостављам да је оно што је преостало од шунке била нека врста поклона, порука „живи и пусти друге да живе“.
- Да. Кост је као поклон и то је главна тема приче.
- Да. Кост која је остала од шунке подсећа нас шта се могло десити жени.
- Крај је пригодан пошто се животиња на неки начин захвалила жени.

Делимичан кредит

Код 2: Превазилази ниво дословне интерпретације приче и понуђена интерпретација је у складу са самом причом. Процењује крај приче у односу на стил или расположење, доводећи у везу последњу реченицу са општим стилем или расположењем приче. Став о томе да ли је крај одговарајући може да буде експлицитно наведен или да буде имплицитно назначен.

- Да, уклапа се у поруку приче.
- Да, крај се наставља на оно што му претходи у причи.
- Не, крај је сувише нагао с обзиром да су други делови приче испричани са доста детаља.

Код 1: Одговор се састоји од дословне интерпретације и у складу је са самом причом. Процењује крај приче у односу на редослед догађаја у причи доводећи у везу крај приче са конкретним догађајима (на пример: мачка је појела месо; посета пантера кући; давање хране мачки). Став о томе да ли је крај одговарајући може да буде експлицитно наведен или да буде имплицитно назначен.

- Да, зато што нам даје одговор на питање да ли је мачка појела храну.
- Не. Део приче о месу се на тај начин завршио.
- Прича је завршена јер је месо, поједено па самим тим и прича.
- Да. Пошто се поплава повукла и мачка је појела месо она нема више разлога да остане.
- Мислим да је то добар крај пошто то доказује да је она имала пантера на трему. (Разуме дословно причу, као да су се догађаји заиста и десили.)
- Не, то није одговарајући крај пошто то није био никакав поклон, већ нешто веома опасно. (Указује на дословно разумевање приче.)
- То је одговарајући крај јер описује да се све десило после кише. (Позива се крај поплаве.)

Без кредита

Код 0: Даје се недовољан или нејасан одговор.

- То је више него ефектан крај. Заиста је потресан.
- Не, поклон уопште није повезан са крајем.
- Не. Било би боље да је прича завршена са нечин узбудљивијим. (Не повезује крај са остатком приче.)
- Завршава се описом кости.

ИЛИ

Показује неразумевање текста, или даје одговор који није у складу са датим информацијама, или се односи на ирелевантне аспекте.

- Да, то показује да је све био само сан. (Не уклапа се у причу.)
- Не, пошто није објашњено зашто је мачка нестала. (Указује на недостатак разумевања приче.)

Код 9: Без одговора.

НОВА ПРАВИЛА

Уводник: Технологија ствара потребу за новим правилима

НАУКА нађе начина да буде испред закона и етике. То се драматично десило 1945. са атомском бомбом, ако се узме у обзир деструктивна страна живота, а и данас се дешава на креативној страни живота, са техникама за превазилажење људске неплодности.

Већина нас се радовала заједно с породицом Браун из Енглеске када се родила Луиз, прва беба из епрувете. Дивили смо се и другима – недавно, рођењу здравих беба које су некад биле замрзнути ембриони и чекају да буду усађени у будућу мајку.

Управо око два таква замрзнута ембриона у Аустралији се подигла бора етичких и законских питања. Требало је да се ембриони усаде у Елсу Риос, жену Марија Риоса. Претходно усађивање ембриона било је безуспешно, и брачни пар Риос је желео још једну прилику да постану родитељи. Међутим, пре него што им је дата нова шанса, Риосови су погинули у авионској несрећи.

Шта је аустралијска болница требало да уради са замрзнутим ембрионима? Да ли би они могли бити усађени у неког другог? Да ли ембриони на неки начин имају права на имање Риосових које је велико? Или би требало да буду уништени? Риосови, наравно, нису направили никакав аранжман, везано за будућност њихових ембриона.

Аустралијанци су основали комисију која би проучила ову тему. Прошле недеље комисија је предала свој извештај.

Ембрионе треба одмрзнути, комисија је саопштила, јер би донација ембриона неком другом захтевала пристанак оних који су их „произвели“ а такав пристанак није дат. Комисија је такође сматрала да ембриони у њиховом тренутном стању немају нити живота нити права, па према томе могу бити уништени.

Чланови комисије су били свесни да се налазе на клизавом етичком и законском тлу. Зато су препоручили да се сачека још три месеца како би јавност реаговала на препоруку комисије. Уколико буде великог противљења уништавању ембриона, комисија ће размотрити своју одлуку.

Парови који се сада пријављују за програм оплодње *in vitro* у болници Краљица Викторија у Сиднеју морају да назначе шта треба да се уради са ембрионима уколико се њима нешто деси.

Ово пружа гаранцију да се ситуација слична оној у којој су се нашли Риосови неће поновити. Али, шта је с другим комплексним питањима? У Француској је недавно једна жена морала да иде на суд да би јој се дозволило да затрудни уз помоћ замрзнуте сперме њенога покојнога мужа. Како се треба опходити према таквом захтеву? Шта треба радити ако мајка сурогат прекрши уговор о ношењу детета и одбије да преда дете које је обећала да ће родити уместо неког другог?

Наше друштво није успело да осмисли правила за обуздавање деструктивног потенцијала атомске енергије која се могу спровести. Ми жањемо кошмарну жетву због тог неуспеха. Могућности злоупотребе способности научника да унапреде или уназаде размножавање – многоструке су. Етичке и законске границе морају се утврдити пре но што превише одлутамо.

Искористи новински уводник „Технологија ствара потребу за новим правилима“ да одговориш на следећа питања:

Питање 1: НОВА ПРАВИЛА

Сврха задатка: тумачење текста

Формат текста: линеаран

Ситуација: читање ради учествовања у јавном животу

Подвуци реченицу која објашњава шта су Аустралијанци урадили како би помогли себи да одлуче шта да раде са замрзнутим ембрионима, који припадају пару погинулом у авионској несрећи.

НОВА ПРАВИЛА: БОДОВАЊЕ П1

558

(N4)

Пун кредит

Код 1: Подвукао ИЛИ заокружио реченицу ИЛИ део реченице која садржи бар једно од следећег:

(1) „основати комисију“

(2) „да се сачека још три месеца како би јавност реаговала на препоруку комисије“

- [Подвучено] ... Аустралијанци су основали комисију која би проучила ову тему ... [Ученик је подвукао једну од релевантних реченица.]
- [Подвучено] ... Аустралијанци су основали комисију која би проучила ову тему ... и... препоручили да се сачека још три месеца како би јавност реаговала на препоруку комисије ... [Ученик је подвукао обе релевантне реченице.]
- [Подвучено] ... Аустралијанци су основали комисију која би проучила ову тему ... и... У Француској је недавно једна жена морала да иде на суд да би јој се дозволило да затрудни уз помоћ замрзнуте сперме њенога покојнога мужа ... [Једна од релевантних реченица је подвучена; друга реченица која је подвучена изгледа да представља одговор на следеће питање тако да је треба прихватити.]

Без кредита

Код 0: Други одговори

- [Подвучено] ... Ембрионе треба одмрзнути, комисија је саопштила јер би донација ембриона неком другом захтевала пристанак оних који су их „произвели“, а такав пристанак није дат. ... [Ученик је подвукао небитан део текста.]
- [Подвучено] ... Аустралијанци су основали комисију која би проучила ову тему ... и... Могућности злоупотребе способности научника да унапреде или уназаде размножавање – многоструке су.... [Једна од релевантних реченица је подвучена; друга реченица која је подвучена не може бити одговор на следеће питање тако да је не треба прихватити.]

Код 9: Без одговора.

Питање 2: НОВА ПРАВИЛА**Сврха задатка:** тумачење текста**Формат текста:** линеаран**Ситуација:** читање ради учествовања у јавном животу

Наведи два примера из уводног чланка који илуструју како модерна технологија, као што је она која се користи за усађивање замрзнутих ембриона, ствара потребу за новим правилима.

НОВА ПРАВИЛА: БОДОВАЊЕ П2

669

(N5)

Пун кредит

Код 2: Бар два елемента од наведених поменути су у одговору:

(1) Када су Риосови погинули, отворила се дилема шта треба урадити с њиховим ембрионима. [Не прихватити отворена питања која су наведена у параграфу 4 – на пример: „Шта је аустралијска болница требало да уради са замрзнутим ембрионима?“, „Да ли ембриони на неки начин имају права на имање Риосових које је велико?“, осим ако ученик није експлицитно успоставио везу између тих отворених питања и смрти донатора (Риосових).]

(2) У Француској је недавно једна жена морала да иде на суд да би јој се дозволило да затрудни уз помоћ замрзнуте сперме њенога покојнога мужа.

(3) Шта треба радити ако мајка сурогат прекрши уговор о ношењу детета и одбије да преда дете које је обећала да ће родити уместо неког другог?

- То показује потребу да донатори донесу одлуку шта треба да се уради са ембрионима ако се њима нешто деси, и да треба донети закон који одређује шта треба да се уради ако мајка сурогат прекрши уговор и одбије да преда дете.

Делимичан кредит

Код 1: У одговору је споменут један од горе наведених елемената ((1), (2) или (3)) и потенцијал за деструктивну употребу атомске енергије.

Без кредита

Код 0: Други одговори

- Они су замрзнули сперму и она треба да остане замрзнута док се не употреби. [*небитан одговор*]
- Да ли и ембриони спадају у нечије власништво?
Да ли би ембриони могли да се усаде у неког другог? [*Није јасно на који део текста се односи овај одговор. Ако се оба односе на случај Риосових, одговор не треба прихватити. Ако се у другом делу позива на француски случај, то би био пример погрешног разумевања пошто жена није „неко други“.*]

Код 9: Без одговора.

6. РЕФЕРЕНЦЕ

- OECD (2001). *Knowledge and Skills for Life: First Results from PISA 2000*. Paris, OECD.
- OECD (2004). *Learning for Tomorrow's World: First Results from PISA 2003*. Paris, OECD.
- OECD (2005). *PISA 2003 Data Analysis Manuals for SPSS and SAS users*. Paris, OECD.
- OECD (2005). *PISA 2003 Technical Report*. Paris, OECD.
- OECD (2006). *Are students ready for a technology-rich world? What PISA studies tell us*. Paris, OECD.
- OECD (2006). *Assessing Scientific, Reading and Mathematical Literacy: A Framework for PISA 2006*. Paris, OECD.
- OECD (2007). *Education at a Glance 2007*. Paris, OECD.
- OECD (2007). *PISA 2006 Science Competencies for Tomorrow's World (Vol 1)*. Paris, OECD.
- OECD (2007). *PISA 2006 Science Competencies for Tomorrow's World (Vol 2)*. Paris, OECD.
- OECD (2008). *Education at a Glance 2008*. Paris, OECD.
- OECD (2008). *Measuring Improvements in Learning Outcomes: Best Practices to Assess the Value-Added of Schools*. Paris, OECD.

Корисне адресе

www.oecd.org
www.pisa.oecd.org
www.pisaserbia.org
www.ceo.edu.rs

Штампа:

Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања

Фабрисова 10, Београд

телефон: 011/206-7000; факс: 011/206-7009

За штампарииу:

Снежана Ранковић

Славица Пешић

Припрема:

Мирослав Јовановић

Валентина Белегишанин

Дизајн корице:

Валентина Белегишанин

Лектура:

Ана Пејић

Коректура:

Ана Пејић

Тираж: 2200

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

0/9 (079 . 1)

ПАВЛОВИЋ – Бабић, Драгица, 1962-

Разумевање прочитаног : ПИСА 2003 и ПИСА
2006 / Драгица Павловић-Бабић, Александар
Бауцал. - Београд : Министарство просвете
Републике Србије : Завод за вредновање
квалитета образовања и васпитања : Институт
за психологију Филозофског факултета
Универзитета у Београду, 2009 (Београд :
Завод за вредовање квалитета образовања и
васпитања) . – 45 стр. : илустр. ; 30 cm

Тираж 2 . 200 . - Напомене уз текст . -
Библиографија: стр. [46] .

ISBN 978-86-7452-030-7 (МП)

1. Бауцал, Александар, 1965- [аутор]